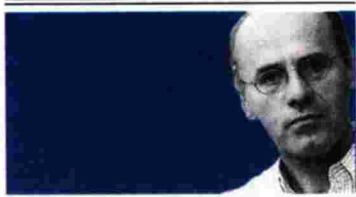

Νέοι καιροί, νέα κόμματα

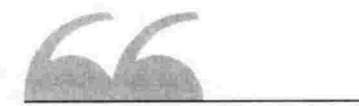

Χαρίδημος Κ. Τσούκας

www.htsoukas.com

Το ξέρουμε και από την προσωπική μας ζωή: το νήμα του χρόνου δεν το ξαναπιάνεις εκεί που το αφήνεις. Παρεμβάλλονται γεγονότα που μεταβάλλουν συναισθήματα και αντιλήψεις. Όπως μετά την απώλεια ενός αγαπημένου προσώπου ο άνθρωπος δεν παραμένει ίδιος, έτσι και μετά την εμπειρία της εθνικής χρεοκοπίας όλα αλλάζουν.

Τη δεκαετία του 1960 η Ενωση Κέντρου (ΕΚ) εξέφρασε τον δημοκρατικό ριζοσπαστισμό των πολιτών. Το 1974 η ΕΚ είχε ξεθυμάνει.

Το ΠαΣοΚ δεν μπορεί να αλλάξει γιατί αυτό προϋποθέτει ένα ορθολογικό πλαίσιο λειτουργίας (που δεν υπάρχει) και συνεπάγεται αλλαγή ηγετικής ομάδας

Τι είχε μεσολαβήσει; Η εμπειρία της επαπειτούς δικτατορίας. Δεν θα μπορούσαμε να πιάσουμε το νήμα εκεί που το αφήσαμε το 1967. Αλλάξαμε. Το 1974 το ΠαΣοΚ εξέφρασε και συγχρόνως μορφοποίησε αυτή τη μεταβολή της πολιτικής συνείδησης.

Η χρεοκοπία του 2010 συνιστά ένα κολοσοαίο γεγονός που επανορίζει τη ζωή των πολιτών. Οι αβέβαιες πολιτικές εξελίξεις (κυρίως ο κερματισμός) αντικατοπτρίζουν την τρέχουσα πολιτική αναζήτηση. Το ΠαΣοΚ αγωνίζεται σήμερα να επιβιώσει όπως η ΕΚ μετά τη δικτατορία. Δεν θα τα καταφέρει.

Δεν είχε μόνο την ατυχία να σκάσει η βόμβα της χρεοκοπίας στα χέρια του, αλλά η έκρηξη μεταβάλλει δραστικά το πολιτικό τοπίο και τις αντιλήψεις μας. Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης (με τα καλά της και τα κακά της) είναι, εν πολλοίς, δικό του δημιούργημα. Η οικονομική καταστροφή μετατρέπεται σε υπαρξιακή κρίση: τους αστόχαστους τους κάνει νοσταλγούς του χαμένου παραδείσου (και τους στέλνει στα κόμματα που τον υπόσχονται), τους στοχαστικούς τους ωθεί να αναθεωρήσουν ό,τι θεωρούσαν αυτονόητο (και ψάχνονται).

Η χρεοκοπία κατέδειξε οδυνηρά ότι οι κατακτήσεις της Μεταπολίτευσης είχαν χτιστεί σε σαθρό βάθρο: για να έχεις βιώσιμη ευημερία χρειάζεσαι σύγχρονους θεσμούς και την αντίστοιχη ορθολογική νοοτροπία. Ο λαϊκισμός του ΠαΣοΚ και η αρχηγική-νεποτιστική του λειτουργία το απέτρεψαν να είναι ο «φορέας

Αλλαγής» που τόσο είχε ανάγκη η χώρα. Επί των ημερών του οι βαθείς δομές υπανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας αναπαράχθηκαν και εκλεπτύνθηκαν. Ο «σοσιαλισμός» του ΠαΣοΚ ελάχιστη σχέση είχε με την ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία – ήταν εσωστρεφής, λαϊκιστικός, πελατειακός, κρατικιστικός. Στο μέτρο που η «φιλολαϊκή» ιδεολογία του χρησιμοποιήθηκε για την ηθική νομιμοποίηση φαύλων πρακτικών, ανέδειξε ένα νέο ανθρωπότυπο. Το ψηφίσαμε για να αλλάξει τη χώρα, όχι εμάς. Ανταποκρίθηκε αντιστρόφως: άλλαξε εμάς προς το χειρότερο για να μην αλλάξει τη χώρα.

Η εντυπωσιακή εκλογική πτώση του ΠαΣοΚ δεν αποτυπώνει συγκυριακά μειωμένη απήχηση αλλά εκφράζει την ηθικοπολιτική του χρεοκοπία. Το πιο προβεβλημένο ιστορικό στέλεχος του, αναπληρωτής πρωθυπουργός για ένα διάστημα, βρίσκεται σήμερα στη φυλακή για διαφθορά. Ο Τσοχατζόπουλος είναι το εμβληματικό είδος πολιτικού που ευδοκίμησε στο «πράσινο» θερμοκήπιο. Η κοινή γνώμη το γνωρίζει. Ο κομματικός μηχανισμός το απωθεί.

Το ΠαΣοΚ ζει σήμερα με τις αναμνήσεις του χθες. Όπως κάθε αυτοεξυηρητική νομενκλατούρα, η ηγετική του ομάδα πασχίζει να μη χάσει τα προνόμιά της. Αρκετοί αναμασάνε μηχανικά το φθαρμένο κομματικό ιδίωμα, ενώ άλλοι, πιο ευφάνταστα, πασχίζουν να το εκσυγχρονίσουν, ξεχνώντας όμως ότι το μήνυμα πείθει εφόσον ταυτίζεται με το μέσον. Η γλώσσα αποκτά δραστησιότητα όταν σημαίνει κάτι στην κοινή εμπειρία. Κανείς μεγαλόσχημος δεν αμφισβητεί την ιερή αγελάδα του κόμματος – τον λαϊκιστή ιδρυτή και τη δυναστεία του. Κανείς τους δεν επιδίδεται σε γενναίο και ριψοκίνδυνο αναστοχασμό για τις «αμαρτίες» του κόμματος.

Η πορεία του ΠαΣοΚ προς την ασημαντότητα είναι αναπότρεπτη. Η πιθανή μεταμφίεσή του σε ένα άλλο πολιτικό σχήμα συνιστά οργανωτική κοπτοραπτική, προκειμένου να διατηρήσουν την πολιτική τους σταδιοδρομία οι προεστοί του. Δεν μπορεί να προβεί σε «αλλαγή παραδείγματος» (paradigm shift) γιατί αυτό προϋποθέτει ένα ορθολογικό πλαίσιο λειτουργίας (που δεν υπάρχει) και συνεπάγεται αλλαγή ηγετικής ομάδας (αδύνατον). Η ριζοσπαστική αλλαγή του κόμματος θα ήταν εφικτή αν η ηγετική ομάδα μπορούσε να αναχθεί στο μετα-επίπεδο για να δει τον εαυτό της ως αμερόληπτος παρατηρητής. Τότε όμως θα έβλεπε μια δυσάρεστη εικόνα, οπότε προτιμά να μην τη δει. Η απόκρυψη, η απόθεση και η υποκρισία είναι οι προτιμώμενες στρατηγικές της.

Η ριζική αλλαγή σε παρηκμασμένους οργανισμούς σπάνια έρχεται εκ των έndon. Τα κοινωνικά συστήματα έχουν την τάση να αναπαράγουν τον εαυτό τους. Τα ανταγωνιστικά start-ups κομίζουν το καινούργιο. Στο οικοσύστημα του ριζοσπαστικού κέντρου, το ΠαΣοΚ ήταν ένα τέτοιο start-up το 1974. Αργοπεθαίνει από το 2010. Αναζητείται σήμερα το καινούργιο start-up. Το όραμα παραμένει το ίδιο: η αξιοπρεπής κοινωνία. Το ταξίδι συνεχίζεται.

Ο κ. Χαρίδημος Κ. Τσούκας είναι καθηγητής στα πανεπιστήμια Κύπρου και Warwick.